

---

# Οι πρόσφυγες του 1922 στον δρόμο της οικονομικής αναδημιουργίας

---

## ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

**Η** Δράμα παρουσίαζε ζωηρότατη εμπορική κίνηση μετά το '22. Το επιχειρηματικό πνεύμα του πλήθους των επαγγελματιών, βιοτεχνών, τεχνιτών, υπαίθριων πωλητών, εμπόρων και επιστημόνων, ήταν η ραχοκοκαλιά της τοπικής οικονομίας. Η παραγωγή και το εμπόριο ειδών διατροφής ανθούσαν.

Στο εμπόριο των αποικιακών κορυφαίος επιχειρηματίας –εκτός από τους αδελφούς Αποστολίδη– ήταν και ο Ανατολικοθρακιώτης (από την Τσαντώ) Δ. Χριστιανόπουλος, που αρχικά συνεργάστηκε με τον Περπατούλη. Διατηρούσαν το μεγαλύτερο κατάστημα στην οδό Γ. Κονδύλη. Το κατάστημα ήταν ό,τι πιο σύγχρονο και με άριστη οργάνωση. Μια καινοτομία για την πόλη ήταν ο μεγάλος όγκος των πωλήσεων χονδρικής. Τροφοδοτούσαν πολλά μικρότερα καταστήματα της πόλης και της υπαίθρου. Τα αποικιακά προϊόντα τα προμηθεύονταν με απευθείας εισαγωγές από τις αγορές του εξωτερικού.



Η επιχείρηση αποικιακών στον Νικηφόρο, του Δημητρίου Κάζη από τις Σαράντα Εκκλησιές και του Δημητρίου Περάκη από τον Καλφά της Κωνσταντινούπολης, ήταν ένα μεγάλο πολυκατάστημα που εφοδίαζε τη γύρω περιοχή με όλα τα χρηστικά είδη της εποχής, μερικά από τα οποία τα εισήγαν κατευθείαν από το εξωτερικό (δεκαετία του '30).

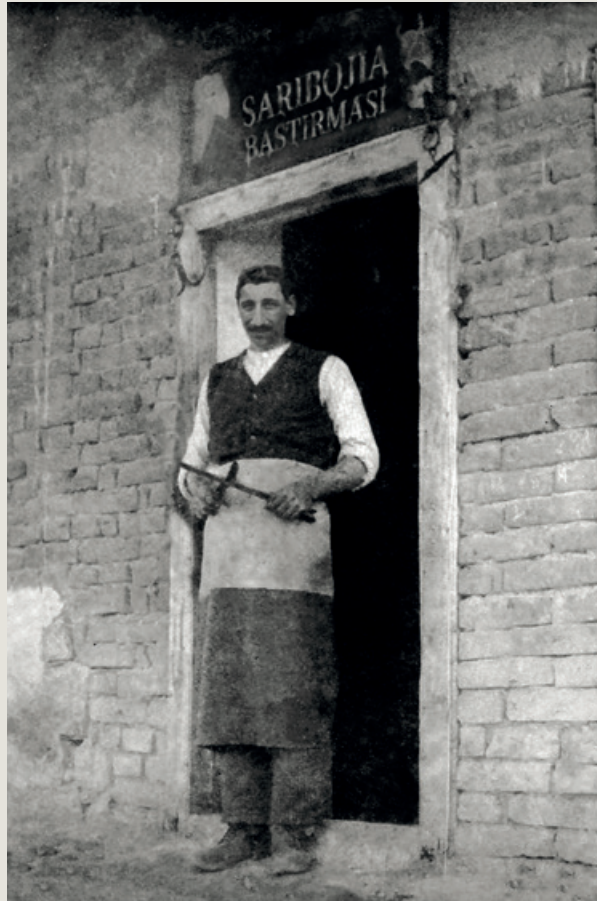
Συλλογή Αθανάσιου Κάζη

Αξιοσημείωτες είναι οι βιοτεχνικές μονάδες κάθετης παραγωγής αλλαντικών. Η τέχνη της Ανατολής στην αλλαντοποιία μεταφυτεύτηκε επιτυχώς και στη Δράμα από τους πρόσφυγες αλλαντοποιούς. Δύο τέτοιες βιοτεχνικές μονάδες, που ιδρύθηκαν τότε ήταν του Π. Σαρήμπογια και του Ι. Γραμμενίδη – αλλαντοποιίες που συνεχίζουν μέχρι σήμερα διευρύνοντας την επιχειρηματική τους δραστηριότητα.



Το αλλαντοπωλείο και κρεοπωλείο, επιχείρηση με την επωνυμία «Αλλαντοποιία Βόρειος Ελλάς», του Ιωάννη Γραμμενίδη, πρόσφυγα από το Ορτάκιοϊ, στην οδό Θ. Αθανασιάδη (στοά Μπέκου), μέσα της δεκαετίας του '20. Διακρίνεται το ισόγειο όπου στάβλιζαν τα ζώα, τα οποία σφάζονταν στον ίδιο χώρο και στη συνέχεια αξιοποιούνταν ως πρώτη ύλη για το οικογενειακό εργαστήριο που λειτουργούσε στον άνω όροφο. Η τέχνη και η επιχείρηση της αλλαντοποιίας μεταβιβάστηκε στον εγγονό Φώτη Μπέγγα, τον γνωστό δραμινό αλλαντοποιό και συλλέκτη, και συνεχίζεται στους απογόνους τέταρτης γενιάς.

Συλλογή Φώτη Μπέγγα



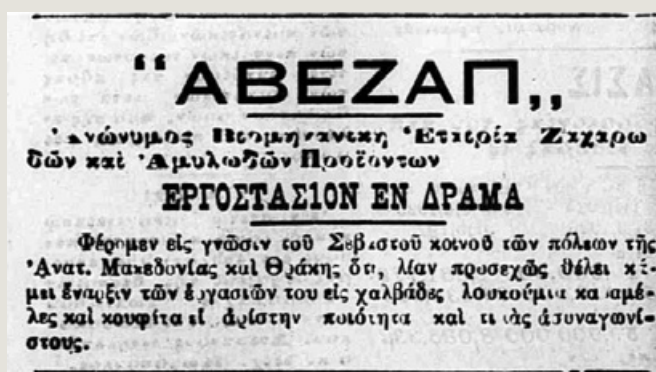
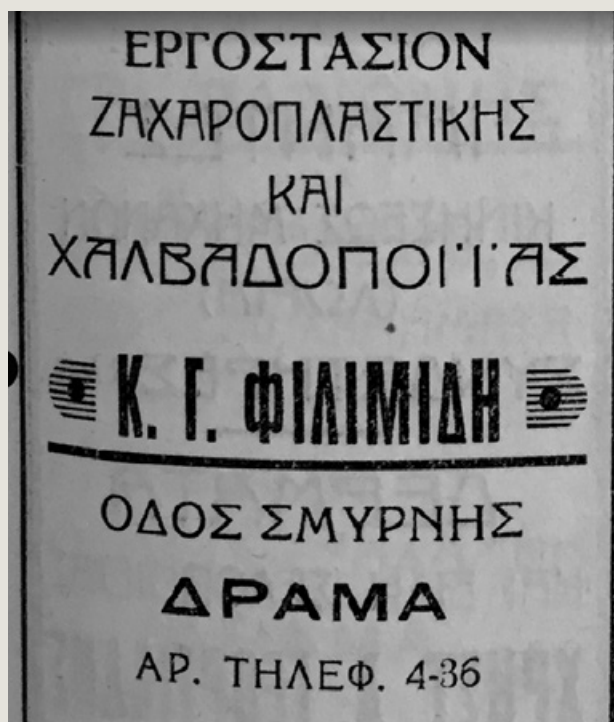
Ο Παρασκευάς Σαρήμπογιας στο αλλαντοποιείο του, στο Αγιάσι της Κιλικίας, το 1890.



Τέλη της δεκαετίας του '50, στο μικρό εργαστήριο-πρατήριο στη Δράμα, όπου στήθηκε το 1938 το πρώτο εργαστήριο από τον παππού της οικογένειας, το οποίο στη συνέχεια αναπτύχθηκε στη γνωστή επιχείρηση αλλαντοποιίας «Sary». Σήμερα βρίσκεται στα χέρια της τέταρτης γενιάς, που ανέπτυξε υποκαταστήματα και σε άλλες πόλεις.

Φωτογραφίες Παρασκευά Σαρήμπογια

Κυρίαρχες οι επιχειρηματικές μονάδες στον τομέα των ζαχαρωτών. Εκτός από την Ομόνοια, που οι παλαιότεροι Δραμινοί θα θυμούνται, υπήρχε και το σπουδαίο εργαστήριο ζαχαροπλαστικής, του εξ Αδριανουπόλεως Φιλιμίδη, στην οδό Σμύρνης, κέντρο προμήθειας εξαιρετικής ποιότητας ζαχαρωτών σε όλο τον νομό. Ο τομέας φαίνεται πως ήταν δυναμικός και ανταγωνιστικός. Από το 1925 λειτουργούσε και το εργοστάσιο ΑΒΕΖΑΠ.



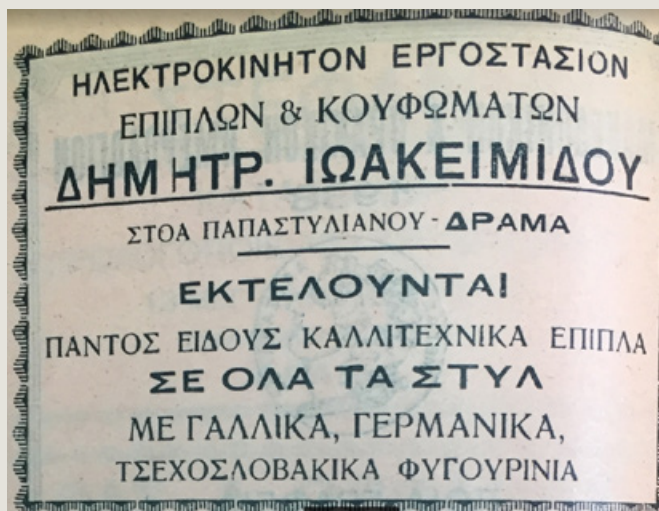
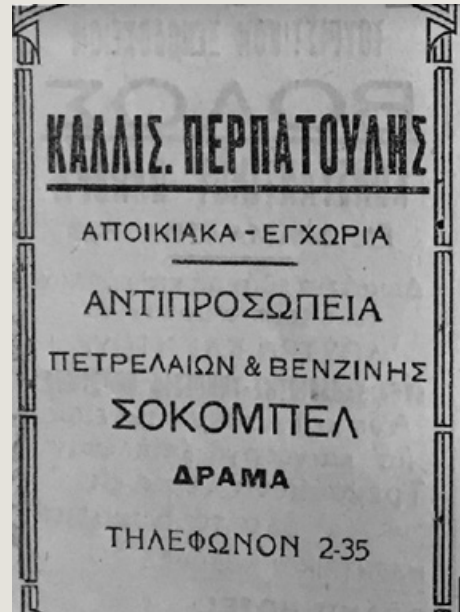
Τα αεριούχα ποτά ήταν ταυτισμένα με τη Δράμα. Οι λεμονάδες και γκαζόζες, σε γυάλινα μπουκάλια σταθερού πώματος, ήταν τα προσφιλή αναψυκτικά των Δραμινών. Τα σκήπτρα κατείχε ο Δ.

Τοζακίδης από τη Νίγδη. Ιδρυτής του εργοστασίου Ερμής, από το 1923, στην οδό Αδριανουπόλεως.



Από την Καρβάλη του Ικονίου αναδείχτηκε ο Ιορ. Ιορδανίδης. Μέγας έμπορος σιτηρών και ιδιοκτήτης του τελειότερου αλατοτριβείου στην οδό Σμύρνης. Το παραγόμενο άλας ήταν χωρίς προσμείξεις. Εξ αυτού ο Ιορδανίδης ως παραγωγός έχαιρε της εκτίμησης του καταναλωτικού κοινού. Η οδός Σμύρνης φαίνεται πως ήταν η νέα εμπορική κυψέλη της πόλης. Εκεί και η χαρτοσακουλοποιεία του Ι. Μερκουρίου από τη Νίγδη. Προμήθευε με σακούλες κάθε μεγέθους όλη την αγορά.

Από την Έφεσο της Μικρασίας ο Τηλ. Μακκαβαίας έφερε τις υψηλές επιδόσεις του στην τέχνη της επιπλοξυλουργίας. Άνοιξε επιπλοξυλουργείο στην οδό Γ. Κονδύλη όπου κατασκεύαζε παντός είδους έπιπλα πολυτελείας, «απαράμιλλης τέχνης και τεχνικής, εφάμιλλα των ευρωπαϊκών».



Σύγχρονο επιπλοξυλουργείο διατηρούσε και ο Δ. Ιωακειμίδης από τον Σκοπό της Αν. Θράκης, ο πατέρας του οποίου (παλαιότερος πρόσφυγας) είχε αναπτύξει εθνική δράση και είχε σκοτωθεί από τις βουλγαρικές δυνάμεις κατοχής το 1916. ■

(Μέρος από το υλικό αυτού του άρθρου βασίζεται στο ιστορικό-φωτογραφικό λεύκωμα: Γεωργία Μπακάλη – Δημήτρης Ι. Σφακιανάκης, *Η Δράμα των προσφύγων. Αφιέρωμα μνήμης*, Δράμα 2019).